מהו דתימא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה, והשתא תיקום עליה באיסור אשת אח, קא משמע לן, ואימא הכי נמי, אמר קרא "ולקחה לו לאשה" כיון שלקחה נעשית כאשתו: בלבד שתהא כתובתה על נכסי בעלה הראשון: מאי טעמא? *אשה הקנו לו מן השמים, ואי לית לה מראשון אית לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: לא יאמר לה הרי כתובתיך: מאי "וכן"? מהו דתימא התם הוא דלא כתב לה 'דקנאי ודקנינא' אבל הכא דכתב לה 'דקנאי ודקנינא' אימא סמכה דעתה, קמ"ל: גרשה אין לה אלא כתובתה: גרשה אין, לא גרשה לא, קא משמע לן *כדרבי אבא: החזירה הרי היא ככל הנשים ואין לה אלא כתובתה: החזירה מאי קא משמע לן תנינא *המגרש את האשה ומחזירה, על מנת כתובה ראשונה מחזירה מהו דתימא אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה מיניה אבל יבמתו דלא איהו כתב לה, היכא דגרשה ואהדרה אימא כתובתה מיניה, קא משמע לן: אמר רב יהודה בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים עד שבא שמעון בן שטח *ותיקן כל נכסיו אחראין לכתובתה תניא נמי הכי בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים ולאלמנה מנה והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים, התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה, ועדיין כשהוא כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך, התקינו שיהו מניחין אותה בבית חמיה - עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב, עניות היו עושות אותה עביט *של מימי רגלים, ועדיין כשכועס עליה אומר לה "טלי כתובתיך וצאי" עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהא כותב לה [ו] "כל נכסי אחראין לכתובתה":

הדרן עלך האשה

נעשית כאשתו · דכתיב "לאשה" קרא יתירא: **אשה הקנו לו** · ליבם זה מן השמים אין עליו לכתוב לה שטר נישואין: **מאי וכן לא יאמר** · פשיטא מי גריעה אשתו מיבמתו: **התם הוא** · גבי יבמתו קאמרינן שלא ייחד לה מעות לפני שולחנו: **דלא כתב לה** · כתובה האי יבם דליכתוב בה נכסים: **דקנאי** · כבר: **ודקנינא** · שאני עתיד לקנות הלכך איכא איבה דלא סמכה דעתה שלא יאבדו המעות: **גירשה אין** · הוא דאמרינן אין לה אלא כתובה ואם בא למכור מן השאר ימכור: **לא גירשה** · לא ימכור כלום: **קא משמע לן כדרבי אבא** · דלעיל "אם ישראל הוא מגרשה בגט ומחזירה" ואם תאמר מרישא שמעינן לה דקתני "כל נכסיו אחראין" התם עלה טובה הוא דהא גבי אשתו נמי *תנן הכי אבל מהך משנה יתירה שמעינן דווקא גירשה דאי לא למאי קתני לה אי משום היא גופה פשיטא דאין לה אלא כתובתה אלא ודאי לדיוקא דיליה תנייה למידק הא לא גירשה לא: **מאי קא משמע לן** · ביבמה: **תנינא** · לה באשתו ומאי אולמיה דיבמתו דאיצטריך למיתנייה: **דלית לה כתובה מיניה** · אלא על נכסי בעלה הראשון: **היו כותבין כו'** · ולא היו משעבדים נכסיהן לאחריות הכתובה: **ולא היו נושאין נשים** · שלא היו רוצות לינשא להם אמרו לכשימות או יגרש לא נמצא לגבות כלום שהיורשין יבליעו מעות של ירושה: **בבית חמיה** · בבית בעלה: **עשירות** · שכתובתן מרובה: **קלתות** · כמין *סל שמנחת על ראשה ונותנת בה פלכיה לאחר שנתמלא הפלך טווי: **עביט** · למימי רגלים: **טלי כתובתיך ולאי** · לפי שהיתה מיוחדת לכך: **כל נכסי אחראין** · ולא ייחד לה כתובה במטלטלין:

הדרן עלך האשה

מהו דתימא מלוה דרמא רחמנא עליה עבדה כו' · הא פשיטא דכשיבמה מותר לבא עליה ביאות הרבה כמו שירצה ולית לן למימר מלוה דרמא רחמנא עליה עבדה בביאה ראשונה דסברא הוא דלא אמר רחמנא ויבמה כדי לגרשה לאלתר אבל בנישואי אחריני אימא תיקום באיסור אשת אח:

התם הוא דלא כתב לה דקנאי כו' · מתוך פירוש הקונטרס משמע דבאשתו כיון שכתב לה אם יאבדו חייב לשלם והוה אמינא דיכול לייחד קא משמע לן דאפילו הכי אינו יכול לייחד דכיון דסבורה דלית לה לא סמכה דעתה אע"ג דאית לה הויא בעילתו בעילת זנות כדמוכח באע"פ (לעיל דף נו: ושם) וקשה לרשב"א דמשמע בריש אע"פ (שם דף נה·) דבאשתו כשמייחד לה מטלטלין סתמא אין אחריותן עליו אע"ג דכתב לה דקנאי גבי אין עושין כתובת אשה מטלטלין בשלא קיבל עליו אחריות ועוד הקשה דמה מפסדת יבמתו כשמייחד לה דכי היכי דבאשתו קאמר כשייחד לה שהם ונאבדו חייב לשלם יבמתו נמי כשייחד לה שהם ונאבדו חוזרת על נכסי בעלה הראשון דאחריות כתובתה עליהם ורבינו יצחק פירש התם הוא דלא כתב לה כלומר אי לא תנא אלא רישא הוה אמינא דטעמא כדבעינן למימר לקמן דלא ייחד לה ליבמה כדי למכור שאר נכסים דאינו יכול למכרם כיון דלא כתב לה דקנאי אבל באשתו לא שייך לומר שלא יוכל למכור מהאי טעמא דהא כתב לה דקנאי:

קא משמע לן כרבי אבא · שאינו יכול למכור בנכסי אחיו כלל וא"ת והא מרישא שמעינן לה דתנן הניח אחיו מעות ילקח בהן קרקע כו' וכיון דצריך לקנות אם כן אי אפשר לו למכור וי"ל דאי מרישא ה"א דוקא כנגד כתובתה אבל כל הנכסים לא קמ"ל ממשנה יתירה:

אבל יבמתו דלא איהו כתב לה כו' · תימה וליתני ההיא דהכא ולא ליתני ההיא דלקמן דאשתו שמעי' מק"ו דיבמתו וי"ל דשמא הוה אמינא סברא איפכא:

בתחלה היו כותבין לבתולה מאתים כו' · פירוש היו מיחדים לה כתובה ולא היה אחריות הכתובה על כל הנכסים אם יאבדו אלו המעות והיו מזקינין ולא היו נושאין נשים שלא היו רוצות לינשא שהיו יראות שמא יבליעו היורשין אותם מעות שיחדו לה לכתובתה התקינו שיהו מניחין אותה בבית אביה שאין היורשין יכולין להבליען ומה שלא תיקנו מתחלה ליתן לידה אותן מעות כמו שתיקנו בסמוך כשהיו עושין מהן קלתות היינו משום דאין דרך ליתן לה מעות לשמור אבל כלים רגילה היא לשמור א"נ *לא ממש היה נותן מעות ומיהו אין כל כך המעות ברשותה כמו הקלתות שנותנת בהם חפליה והם כל שעה אצלה ולא היו היורשין יכולין להבליעם כמו המעות ואפילו היו יכולין להבליען כמו המעות אין רשאין דכשרואין אותן ניכר לכל שהוא שלה וכן פירש ר"ח שהיו נותנים לה ועדיין כשהיה כועס עליה אומר לה לכי אצל כתובתיך שבתחילה לא היה אומר לה שפעמים כשהיה דחוק למעות היה מפייסה ומלוה לו והוא משלם לה אבל עכשיו אינם ברשותה ולא היה נהנה מהם כלל התקינו שיהו מניחין אותם בבית חמיה והיתה עושה מהן קלתות וכשהיה דחוק למעות ביותר היתה משאלת לו למשכנם ועדיין כיון שלא היה אלא ריוח מועט כשכועס הרבה אומר לה טלי כתובתיך ולאי עד שבא שמעון בן שטח ותיקן שיהיו כל נכסיו אחראין ולא היה מייחד לה כלום וסומכת על כל נכסים שעתה היה קשה עליו להוציא מעות וליתן לה: **עביט** של נחושת גרסינן · שנותנין בו ענבים ומוליכן למעטרתא ודוגמתו בפרק איזהו נשך (ב"מ דף עב:) ועל העביט של ענבים כן נראה לרבינו תם:

הדרן עלך האשה

תוספות רי"ד

מהו דתימא מצוה דרמא עליה רחמנא עבד תיקום עליה השתא באיסור אשת אח קמ"ל ואימא ה"נ א"ק ולקחה לו לאשה כיון שלקחה נעשית כאשתו עי' בפ' החולץ: ובלבד שתהא וכו' · מ"ט אשה הקנו לו מן השמים ואין עליו לכתוב לה כתובה ואי לית לה מראשון תקינו לה משני כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה: לא יאמר לה וכו' · וכן לא יאמר וכו' · מאי וכן פי' אטו גריעא אשתו מיבמתו מ"ד התם הוא דלא כתב לה דקנאי ודאיקנינא · פי' דלא כתב לה כתובה שיכתוב לה דקנאי ודאיקנינא הלכך לא סמכא דעתה שמא יאבדו המעות אבל הכא דכתב לה דקנאי ודאיקנינא אימא סמכא דעתה קמ"ל שאסור לאדם לייחד מטלטלין לכתובת אשתו: גירשה אין לה כתובה · גירשה אין לא גירשה לא קמ"ל כדר"א פי' כדאמרינן לעיל שאין היבם רשאי למכור מכל נכסי אחיו אך אם יגרשנה: החזירה הרי וכו' מאי קמ"ל תנינא המגרש את האשה והחזירה ע"מ כתובתה הראשונה הוא מחזירה פי' שאינו נותן לה כתובה אחרת וה"נ היבם כיון דשקלה כתובתה מנכסי בעלה כשגירשה ועכשיו שהחזירה אין לה אלא אותה כתובה · מ"ד אשתו הוא דאיהו כתב לה כתובה ומ"ה לא כותב לה כתובה אחריתי אבל יבמתו דלאו איהו כתב לה כתובה היכא דגרשה ואהדרא אימא ניתקין ונכתוב לה כתובה אחריתי מיניה קמ"ל · תניא בראשונה היו כותבין לבתולה מאתים זוז ולאלמנה מאה והיו מזקינין ולא היו נושאים נשים · פי' לא היו כותבין בכתובותיהן שיעבוד נכסים שיהיו נכסיהם אחראין לכתובת' וע"י כך אם היה הבעל מוכר נכסיו היתה מפסדת כתובתה או אם מת ולא תפשה מחיים לא היו היורשים פורעים אותה

לז א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יד סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סי' קסח סעיף ח וסעיף ט בהג"ה:

לח ב מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף ג וסעיף ט:

לט ג ד טור ש"ע שם סעיף ג:

מ ה מיי' פט"ז שם הלכה ל טוש"ע אה"ע סי' ק סעיף טו:

מ [ו] מיי' שם הלכה י טוש"ע שם סעיף א:

נוסח
הסבר פני' המש'

נוסח
בראשונה
נכסי
הבעל לא
היו
משועבדים
לכתובה
עד
שבמשך
הזמן
תקנו
שיהא
"כל
נכסיו
אחראין
לכתובתה"

תורה אור: דברים כה

יבמות לט' פה. [לעיל נג: קדושין ב:]

[לעיל פה.]

לקמן פט:

[עי' שבת טז:]

[מתוך פירוש רש"י מוכח דלא היה גורסתם שלשה תיבות הללו של מימי רגלים וע"ע תוס' ד"ה עביט]

צ"ל נה

** ובאותו מותר לו למכור נכסים

דכיון שלא היה בה אחריות נכסים כלקוחות דמי לכל מילי ומפני זה מזקינין ולא היו נושאים נשים עד שבא שמעון בן שטח והתקין שיהיו כותבין כל נכסי אחראין לכתובה · תנ"ה בראשונה היו כותבים לבתולה ר' ולאלמנה ק' והיו מזקינים ולא היו נישאים נשים התקינו שיהיו מניחין כתובה בבית אביה וכשהיה כועס עליה א"ל לכי אצל כתובה התקינו שיהיו מניחין אותן בבית חמיה עשירות עושות אותה קלתות של כסף ושל זהב עניות עושות אותה עבים של מ"ר. פי' וכ"ז היה עושים מפני שלא היו רוצים לשעבד נכסיהם וכדי שיוכלו למוכרם אם יצטרכו ולא ימנעו לקוחות מפני האשה שיש לה עליהן שיעבוד כתובתה. ועדיין כשהוא כועס עלי' אומר לה טלי כתובתיך וצא · פי' מפני שהיתה מיוחדת ומוכנת לו הי' קל בעיניו להוציאה התקין שמעון בן שטח שיכתוב כל נכסי אחראין לכתובה · פי' ולא לייחד לה מטלטלין לכתובה ומה ששנינו לעיל בפ' נערה לא כתב לה כל נכסי דא"ל אחראין לכתובה חייב מפני שהוא תנ"ד זהו ב"ד של שמעון בן שטח ובימיו נשנית משנה זו: (לא) [ולא] יאמר לה הרי כתובתיך מונחת על השלחן ואע"פ שכתב לה כל נכסי אחראין לכתובה אסור לייחד לה מטלטלין כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה עיין בריש פרק קמא דמכילתין: